

## Mitä merkitsee Inkerin runojen *paasto*?

Käsitellessään otsikossa mainittua Inkerin runojen sanaa Virittäjässä 1943 (ss. 300—301) JALO KALIMA arvelee, että se hänen esittämässään sitaatissa

Nyt tuli miulle vuoro  
Ku kylälle kyytivuoro,  
Valloille heppoisen vaihto,  
Paastolle raha panekki.

Kylä pääsi kyytillä,  
Valta vaihoilla heppoisen,  
Maan paasto rahan panolla.  
Millä pääsen miä polloine?  
(SKVR IV<sub>2</sub> 2220, Kaprio, Ojut.)

varmaan tarkoittaa jotain samanlaista räsitystä kuin kyytivelvollisuus. Tämän perusteella hän pitää mahdollisena, että »*paasto* kenties = ven. *nocmoï* 'sotaväen majoitus'. Äänneasun selittämiseksi Kalima olettaa lähtömuodoksi kirjakielen ääntämyksen mukaisen *pastoj* -asun, josta olisi tullut \**paasto*. Lisäksi olisi sitten *a* pidentynyt *st*-yhtymän edellä tai vieras *a* suorastaan korvattu *ā*:lla samoin kuin suomen *paasto* 'jejunium' sanassa. Lopuksi Kalima mainitsee, että kysymyksessä olevan *paasto* sanan originaaliksi sopisi merkityksen puolesta ehkä vieläkin paremmin ven. *noyma* 'posti, kyytilaitos', jolloin kuitenkin vokaalisuhteet olisivat oudostuttavat.

Kalimalla on sanan merkityksen ja alkuperän selvityksessä ollut käytettävänä vain tuo yllä esitetty yksi ainoa runotoisinto. Kun aikoinaan käydessäni muita tarkoituksia varten läpi Inkerin runoja olen tullut tehneeksi muutamia poimintoja myös tästä sanasta, saanen tässä esittää siitä eräitä lisätietoja vähäisenä tervehdyksenä ystäväni Y. H. TOIVONSEN, sanojemme alkuperän monitietoisimman selvittäjän, 60-vuotispäiväksi.

Eräässä Kaliman siteeraaman »Vuoro laulaa» runon toisinnossa, jonka O. Groundstroem v. 1861 on merkinnyt muistiin luultavasti Medussin Desjatkajasta, sanamme esiintyy asussa *paasto*:

Kun tuli kyläl[le] vuoro,  
Pastolle rahanpanneki,  
Vallole heposen vaihto.  
Kylä pääsi kyytillä,

Valta vaiholla heposell,  
Pastoni rahan panolle.  
Millä pääsen mie poloinen  
Ja kulla kuvattu tyttö?  
(SKVR IV<sub>1</sub> 1381.)

Useammin sana tavataan erään toisen, »Kuolonsanommat» -nimisen runon ja siihen osittain sekaantuneen »Leinaa, leinaa, hyvä rouva» -runon toisinnossa. J. Länkelän Soikkolasta v. 1858 saamassa toisinnossa on säkeet:

Jo sinun isois kuoli.  
Jos lie kuollut, anna kuolla,  
Kyll' kylä koreajaa,

Paasto palttinan panoo,  
Ääri-viäri maahan viepi.  
(SKVR III<sub>1</sub> 4109.)

J. Lukkarisen Soikkolan Harkkolasta v. 1909 kirjoittaman toisinnon säkeissä sanotaan:

Jo sun emosi kuoli.  
— No, kun kuoli, anna kuolla,  
Kyllä kylän korejaat,

Aari väki maahan vievät,  
Paastopalttinan panoot.  
(SKVR III<sub>3</sub> 3492.)

Volmari Porkka on matkallaan 1881—1883 merkinnyt Soikkolan Tarnaisista seuraavat säkeet:

Jo siun isois kuoli!  
Ku lie kuolt, anna kuolla,  
Kyllä kylä korjajaa,  
Paasta palttinan pannoo,

Kylä on kymmensin hepoisin,  
Valtoi viisin varsukkaisin!  
(SKVR III<sub>3</sub> 1440.)

Vartaloltaan *a*-vokaalinen sana on myös Groundstroemin Hevaan Väskylästä kirjoittamassa toisinnossa:

Isosi kois[s]a kuoli.  
Jos tuo kuoli, ni[i]n jous tuo  
kuol[ ]a!

Kyll[ä] kylä korjaja[a],  
Pasta palt[t]inan panof[o].  
(SKVR IV<sub>1</sub> 1487.)

Kun tarkastellaan edellä esitettyjä säkeitä, on selvää, ettei *paasto*, *pasto*, *paasta*, *pasta* voi niissä tarkoittaa mitään 'sotaväen majoitusvelvollisuutta' tai muuta sen tapaista räsistä. Kun naapurisäkeissä esiintyy *kylä* ja *valta* (*valtoi*), on ilmeistä, että *paasto* jne. on merkinnyt jotakin niille rinnakkaista käsitettä. Eräissä toisinnossa, joissa *paasto*-sanaa ei tavata, esiintyy kertosäkeissä semmoisia sanoja kuin *miiru*, *seurakunta*, *maakunta*, esim.

Kyllä kylä korjajaapi,  
Miiru suuri moaha viep

Vallan varsoilla hyvillä,  
Talon tammoilla hyvillä.  
(SKVR IV<sub>3</sub> 2884.)

Kyllä kylä kolon tekköö,  
Miiru suuri moaha viep,

Seurakunta soattelo.  
(SKVR IV<sub>3</sub> 2976.)

Kui lie kuolt, nii jous kuolla.  
Kylhä kylä kollohtaat,

Moaakunta vettäät moaha.  
(SKVR V<sub>1</sub> 396.)

Tämmöiset rinnakkaissanat tekevät ilmeiseksi, että *paasto*-sanan takana on vanha laina siitä sanasta, joka nykyvenäjässä kuuluu *нозочм* ja josta myöhemmin aikoina on lainattu suom. Lönnr. *pokosta* 'kyrkoby: församling', karj. *pogosta*, aun. *pogostu* 'kirkonkylä' (ks. MIKKOLA BWS 152—153, ÄBOR 72—73). Vanhempi laina on (kuten Mikkola II. cc. huomauttaa) veps. *pagast* g. *pagastan*. Inkerin runojen sanan osoittaa ensi tavun vokalismitiinkin melko vanhaksi. Vanhaksi voimme tämän lainan päätellä myös konsonanttien edustuksen perusteella. Sana on saatu aikana, jolloin *k* ~ \**γ* vaihtelu vielä oli lainanottajataholla semmoisenaan säilynyt. Alkumuodoksi on asetettava \**payasta*, josta lähtien runojen *paasta* edustaa säännöllistä äännekehitystä. Umpitavun alussa esiintynyt venäjän *g* joutui korvatuksi *k* ~ \**γ* vaihtelun heikon asteen edustajalla. Vasta myöhemmin, kun tämän vaihtelun *γ*:tä ei enää kielessä esiintynyt, ven. *g* on umpitavunkin alussa saanut vastineekseen *k*:n, niinkuin näkyy suom. *pokosta*, karj. *pogosta* muodoista. Sanan toisen avotavun alussa ven. *g* on tietenkin vanhimmissakin laimoissa voitu korvata vain *k*:lla, esim. *pakana* < *ноганъ*, koska \**γ* olisi tässä asemassa ollut kielen äännesysteemiin soveltumaton.

Venäjän *нозочм*-sanan merkitys on Mikkolan mukaan 'Kirche nebst einem Kirchhofe dabei; Kirche mit Wohnungen für Kirchendiener und

dazu gehörigen Ländereien; Dorfgemeinde, Kirchdorf; mehrere Dörfer, die gemeinsame Verwaltung haben und zu demselben Kirchspiele gehören; (Orenburger Dial.) einsame Herberge für Reisende; (Archang. Dial.) Ansiedlung von Lappländern; Kirchhof; muinaisvenäjässä sanan merkitys hänen mukaansa oli 'Bezirk'. Huomattava on, että *paasta* jne. tavataan vain inkerikkokylistä saaduissa tosinnoissa. Runojen keruun aikana on sanan alkuperäinen merkitys ilmeisesti jo ollut kokonaan hämärtynyt, mistä johtuvat odotuksenmukaisesta *paasta* -asusta poikkeavat muodot. Kerran tavataan esim. säe »Paasta palttinan pannoo» turmeltuneena muotoon »Päästä palttinan pahan» (SKVR III<sub>2</sub> 1438).

Vain muutamien runomuistiinpanojen varassa meille on näin säilynyt tieto vanhasta lainasanasta, joka osaltaan saattaa luoda valoa Inkerin muinaisten yhteiskuntaolojen historiaan.

LAURI POSTI